

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83354,Teichmann-Ludwik-Karol.html>
2022-10-05, 13:46

Teichmann Ludwik Karol

TEICHMANN Ludwik Karol (16 IX 1823, Lublin – 24 XI 1895, Kraków), lekarz, anatom, twórca nowoczesnych metod w preparatoryce anatomicznej. Syn Jakuba Władysława, lekarza z rodziny o niemieckich korzeniach, wyznania ewangelicko-reformowanego, i Tekli z domu Olszewskiej.

Do gimnazjów uczęszczał w Kielcach, Lublinie, Radomiu i Warszawie. W 1847 podjął studia teologiczne na uniwersytecie w Dorpacie, z których został relegowany za udział w pojedynku (1849). Udał się wówczas do Heidelbergu, by studiować fizykę, chemię i teologię, a – zainspirowany wykładami Jacoba Henlego – od 1850 medycynę. Kiedy Henle przeniósł się w 1852 do Getyngi, T. podążył za nim. W 1855 na podstawie rozprawy *Zur Lehre von den Ganglien* uzyskał tam doktorat. Wówczas pracował już jako prosektor przy Henlem, z którym coraz częściej popadał w konflikty. Wykorzystując stypendium Blumenbacha, T. udał się w podróż naukową po najważniejszych ośrodkach badawczych w Europie. Największy wpływ wywarł na niego wiedeński anatom Joseph Hyrtl, wybitny znawca metod stosowanych w preparatoryce, ze szczególnym uwzględnieniem metod iniekcyjnych, z którym łączyła go później wieloletnia przyjaźń. Po powrocie do Getyngi w 1859 uzyskał *veniam legendi*. Bez powodzenia starał się o katedrę anatomii w Warszawie. W 1861, dzięki przychylności J. Dietla, otrzymał profesurę wraz z kierownictwem Katedry Anatomii Patologicznej UJ w Krakowie. Jakkolwiek był w pełni przygotowany do pełnienia tej funkcji, dla nikogo nie było tajemnicą, że jego prawdziwym celem jest Katedra Anatomii Opisowej, którą objął dopiero w 1868. Był profesorem zwyczajnym anatomii opisowej UJ do przejścia na emeryturę w 1894.

Już pierwsza praca T. miała wywrzeć znaczący wpływ na naukę. W 1853, będąc wówczas studentem i asystentem wolontariuszem u Henlego, opracował metodę, dzięki której

można było uzyskać krystaliczną postać barwnika krwi – chloroheminy, zw. też dawniej heminą Teichmanna. Dzięki zastosowaniu lodowego kwasu octowego w obecności soli i po uprzednim podgrzaniu na szkiełku podstawowym można było uzyskać, nawet z niewielkiej ilości krwi, charakterystyczne kryształy. Metoda była prosta i łatwa do praktycznego zastosowania niemal w każdych warunkach, co uczyniło z niej przydatne narzędzie w kryminalistyce i medycynie sądowej. Wykorzystywano ją z powodzeniem przez dziesiątki lat. Nie mniej doniosłe skutki miała ona w rozwoju chemii lekarskiej (późniejszej biochemii) w badaniach porównawczych nad strukturami podstawowych barwników świata roślinnego i zwierzęcego. Była punktem wyjścia dla późniejszych badań nad hemoglobina.

W 1861 T. wydał w Lipsku monografię *Das Saugadersystem vom anatomischen Standpunkte*, która zyskała mu rozgłos w świecie anatomów. Przedstawił w niej przy pomocy udoskonalonych przez siebie technik preparowania naczyń limfatycznych ich dokładny obraz, wraz z nierozpoznanymi wcześniej ich początkowymi drogami, dając tym samym pierwszy pełny obraz układu chłonnego. Najwyższe oceny wystawił tej pracy wspomniany powyżej J. Hyrtl. W ciągu kolejnych lat T. doskonalił techniki tworzenia preparatów makro- i mikroanatomicznych, dochodząc w ich stosowaniu do prawdziwej perfekcji. W 1880 ukazało się jego opracowanie *Kit jako masa iniekcyjna i sposób nastrzykiwania tą masą*. Zaprezentował w nim wyniki swoich wieloletnich poszukiwań, prób i eksperymentów związanych z różnymi technikami i substancjami używanymi w tworzeniu preparatów iniekcyjnych, czyli takich, które uzyskuje się na drodze nastrzykiwania (wypełniania) badanych struktur anatomicznych przy pomocy specjalnych kaniul, strzykawek czy też aparatów pompujących różne ciecze i zawiesiny. Ostatecznie T. prezentował własną masę zestalającą opartą na zmodyfikowanym kicie szklarskim (kreda szlamowa i pokost), gdzie kredę zastępował m.in. węglanem cynku lub węglanem ołowianym, dodając domieszki terpentyny i barwników. W celu jej lepszego rozprowadzania opracował specjalne strzykawki. Kit Teichmanna, jak zaczęto określać masę jego pomysłu, okazał się niezwykle przydatny w

preparatoryce anatomicznej. Stosowano go dość powszechnie aż po lata 30. XX w., kiedy zaczęły pojawiać się nowocześniejsze substancje do nastrzykiwań preparatów. Dzięki nieustannie doskonalonym masom iniekcyjnym T. mógł dać dokładny obraz zmian patologicznych, jakie zachodzą w naczyniach chłonnych oraz mechanizm ich powstawania w procesie chorobowym słońowaczny. Wyniki swoich badań i ustaleń zaprezentował w monografii *Naczynia limfatyczne w słońowaciznie (Elephantiasis Arabum)*, wydanej w 1892. Kunszt T. doceniano podczas międzynarodowych wystaw (zdobył medal za preparaty anatomiczne na wystawie powszechnej w Paryżu w 1867), a modyfikacje jego różnych metod i mas stawały się punktem wyjścia do poszukiwań w preparatyce anatomicznej. T. opracował również w pełni oryginalne metody konserwacji całych mózgow oraz maceracji kości. Jednym z najbardziej uznanych kontynuatorów tej szkoły był Henryk Kadyi, późniejszy profesor anatomii we Lwowie. Do uczniów T. należy zaliczyć m.in. T. Browicza, L. Wachholza, W. Waldeyera.

T. był dziekanem wydziału lekarskiego (1872/73) i rektorem UJ (1877/78). Uczelnia zawdzięcza mu gmach Theatrum Anatomicum (1871) wyposażony w zaprojektowany przez niego przemyślny system ogrzewania, gdzie z inicjatywy T. powstało Muzeum Anatomiczne, jedno z lepiej wyposażonych w ówczesnej Europie.

T. był członkiem honorowym Tow. Lekarskiego Warszawskiego (1886) i Tow. Lekarzy Galicyjskich (1886). Został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Franciszka Józefa (1867) i Krzyżem Komandorskim Orderu Żelaznej Korony (1893).

T. był namiętym palaczem cygar, zmarł wskutek raka gardła.

PSB (S. Brzozowski); Śródka.

R.W. Gryglewski: *Ludwik Karol Teichmann jako preparator*

(tekst złożony wiosną 2013 w redakcji KHNiT); S. Kohmann: *Ludwik Karol Teichmann (1823–1895)*, [w:] *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej*, red. B. Skarżyński, t. I, Kraków 1963; T. Rogalski: *Prace największego polskiego anatoma na tle dawniejszych i współczesnych mu osiągnięć w zakresie wiedzy morfologicznej*, „Archiwum Historii Medycyny” 1957, t. XX z. 1–2; J. Sokołowska-Pituchowa: *Ludwik Karol Teichmann*, „Archiwum Historii Medycyny” 1968, t. XXXI, z. 3–4; tejże: *400 lat katedry anatomii w Krakowie (1602–2002)/400 Years of the Chair of Anatomy in Kraków (1602–2002)*, Kraków 2002; L. Wachholz: *Ludwik Teichmann. Szkic biograficzno-historyczny*, „Archiwum Historii Medycyny” 1930, t. X, z. 1.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)